

Dạy trẻ mầm non sử dụng nguyên vật liệu mở trong hoạt động tạo hình

Nguyễn Huỳnh Ngọc Thủy*

*Khoa Sư phạm, Trường Đại học An Giang, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh

Received: 6/12/2022; Accepted: 14/12/2022; Published: 20/12/2022

Abstract: In order for children's shaping activities in preschool to be really effective, the selection and rational use of materials plays a very important role. Because it helps children to be active, explore and create the products they want, thereby making them more interested and enthusiastic. In fact, most preschool teachers often choose and use ready-made materials such as colored paper, drawing paper, shape notebooks, crayons, glue, clay, etc. to perform the lessons. shape in the program without paying attention to the use of open materials. With the desire to stimulate children to be creatively free, express their shaping ideas and develop their talents, the use of open materials in shaping activities in preschool is extremely necessary.

Keywords: Shaping activities, exploration, preschool teachers, creativity, materials

1. Mở đầu

Trẻ mầm non luôn rất nhạy cảm với cái đẹp xung quanh, đây là thời kỳ phát triển những cảm xúc tích cực, được nảy sinh khi trẻ tiếp xúc với cái đẹp có trong nghệ thuật tạo hình. Sự thể hiện nội dung tạo hình bằng những nguyên vật liệu mở, chính là phương tiện truyền cảm mang tính trực quan về đường nét, hình dạng, màu sắc, tỷ lệ, sự sắp xếp trong không gian,... thể hiện đặc trưng và nét đẹp của sự vật, hiện tượng mà trẻ miêu tả. Điều này sẽ làm cho các cảm xúc thẩm mỹ của trẻ ngày càng trở nên sâu sắc hơn, trí tưởng tượng phong phú, sự thân thiện đối với môi trường càng mở rộng. Vậy nên, việc sử dụng nguyên vật liệu mở vào hoạt động (HD) tạo hình tạo điều kiện cho trẻ tìm hiểu, khám phá và thể hiện một cách sinh động những gì mà trẻ thấy ở cuộc sống đời thực một cách tích cực và chân thực nhất.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thế nào là các nguyên vật liệu mở?

Nguyên vật liệu là dạng vật chất ban đầu có sẵn để phục vụ cho quá trình tạo ra sản phẩm. Đặc biệt, nguyên vật liệu sẽ có thể không giữ nguyên được trạng thái ban đầu trong sản phẩm tạo ra.

Trong cuộc sống các phế phẩm từ gia đình vô cùng phong phú như: vỏ hộp bánh kẹo, lõi giấy vệ sinh, các túi ni lông, lon, hũ đựng đồ, chai nhựa, tạp chí... hay các loại hạt, rau củ quả tươi và khô, nhánh cây, lá cây khô, vỏ trứng,... Đây được xem là một kho nguyên vật liệu mở vô cùng phong phú để trẻ mầm non có thể sáng tạo ra các sản phẩm tạo hình và đồ chơi để thỏa mãn nhu cầu khám phá của bản thân.

2.2. Biện pháp dạy trẻ mầm non sử dụng nguyên

vật liệu mở trong HD tạo hình

2.2.1. Biện pháp 1: Suu tầm nguyên vật liệu mở

Các nguyên vật liệu mở rất đa dạng, bao gồm: vật liệu tự nhiên (lá cây, cành cây, các loại hạt, sỏi, đá, vỏ sò, ốc, các mảnh gỗ, thân tre, rom rạ,...) và vật liệu phế thải (vỏ hộp, thùng catong, vỏ hộp sữa, quần áo cũ, vải vụn,...). Do đó, giáo viên (GV) nên cùng trẻ tiến hành sưu tầm và tích trữ thành kho nguyên vật liệu mở.

Trong quá trình sưu tầm, GV cần lựa chọn các nguyên vật liệu sao cho phù hợp với nội dung HD và khả năng của trẻ.

- Nguyên vật liệu phải đơn giản, gọn gàng nhưng có tính tạo hình cao để trẻ dễ sử dụng sáng tạo ra các mẫu hình khác nhau [1]. Ví dụ: Chai nước suối, hộp giấy, ống hút, hộp sữa... với nhiều màu sắc và hình dạng các nhau để tạo ra đồ chơi như: con trâu, đồ dùng gia đình, chiếc xe, chiếc thuyền,...

- Nguyên vật liệu phải đảm bảo vệ sinh sạch sẽ, đẹp mắt, hấp dẫn, có màu sắc, kích thước phù hợp, an toàn, không độc hại, không nguy hiểm (cạnh sắc, nhọn). Ví dụ: Khi dạy trẻ sử dụng ống hút trà sữa trân châu làm đồ chơi. Chúng ta phải cắt bỏ đầu nhọn của ống hút để tránh gây tổn thương cho trẻ.

- Các nguyên vật liệu dễ kiếm, dễ bảo quản và cất giữ, trẻ dễ cầm nắm. Ví dụ: Khi cho trẻ tạo sản phẩm "Con bướm bằng vỏ nghêu" thì chúng ta phải lựa chọn hai vỏ nghêu liền nhau vừa tầm tay của trẻ, một que tre mỏng, dây kẽm ngắn và băng dính dễ dàng tạo thành sản phẩm.[5]

- Các nguyên vật liệu mở được lựa chọn cần có đặc tính dễ sửa chữa trong khi cho trẻ HD

- Khi cùng trẻ sưu tầm hoặc khi cho trẻ thao tác với nguyên vật liệu mở, GV phải giáo dục trẻ về tác dụng và tác hại của những loại đồ dùng đó để trẻ nhận thức và đảm bảo sự an toàn tuyệt đối với trẻ. Ví dụ: từ những hạt cườm, kim sa: giới thiệu cho trẻ biết tác dụng là dùng để làm mắt, làm vây cá,... nhưng khi sử dụng các con không được để vào miệng, vào mũi sẽ gây nguy hiểm cho các con.

2.2.2. Biện pháp 2: Khám phá nguyên vật liệu mở ở mọi lúc mọi nơi.

Sau khi đã sưu tầm được các nguyên vật liệu mở cần thiết và phân loại chúng, GV thường xuyên cho trẻ làm quen tiếp xúc và khám phá với các nguyên vật liệu này bằng cách cho trẻ nhìn, gọi tên, sờ, cảm nhận...[2] thông qua đó giúp trẻ tìm hiểu về đặc điểm công dụng tính chất của các nguyên vật liệu. Chính điều này, trẻ biết rằng từ những nguyên vật liệu tưởng chừng bỏ đi có thể tạo ra rất nhiều sản phẩm đẹp phục vụ cho HĐ vui chơi và học tập, cũng từ đó kích thích sự sưu tầm những nguyên vật liệu ngày càng phong phú hơn.

GV tạo điều kiện để trẻ khám phá nguyên vật liệu mở ở mọi lúc mọi nơi

- Giờ học: Trong HĐ khám phá môi trường xung quanh. Với đề tài “Lá màu gì nhỉ?” trẻ sẽ biết được tên gọi, màu sắc, hình dáng của một số loại lá cây. Đồng thời, cho trẻ nói lên suy nghĩ của mình từ những loại lá này có thể tạo ra các sản phẩm gì. Sau đó GV sẽ tổ chức cho trẻ sáng tạo ra sản phẩm bằng những loại lá cây vừa tìm hiểu.

- Giờ HĐ ngoài trời: Được dịp dạo chơi, trẻ có cơ hội nhìn ngắm các loại cây xanh được trồng quanh trường hoặc sỏi, đá nhỏ dưới các ô trồng cây... đây được xem là nguyên liệu tự nhiên dồi dào để trẻ thỏa sức tưởng tượng và sáng tạo. Ví dụ: Trẻ có thể lấy các hạt sỏi xếp liền kề để tạo ra hình ngôi nhà và các vật dụng sinh hoạt.

- Giờ chơi góc: Trẻ được tìm hiểu khám phá nguyên vật liệu mở ở góc phân vai về các loại hàng hóa từ thiên nhiên như: lục bình, các loại rau củ quả, các loại hạt..., ở góc xây dựng trẻ có thêm kiến thức về các loại hộp sữa được sáng tạo thành hàng rào, chậu cây, mô hình các loài động vật khác nhau,...

- Giờ sinh hoạt đón - trả trẻ: GV có thể giới thiệu và trò chuyện cùng trẻ các bức tranh tạo hình từ vỏ sò hay nắp chai tạo thành những bông hoa và con bướm xinh đẹp hoặc một số phương tiện giao thông gần gũi,...

2.2.3. Biện pháp 3: Tổ chức cho trẻ tạo hình với các

nguyên vật liệu mở

GV cần xác định chủ đề thực hiện để cùng trẻ sưu tầm các nguyên vật liệu mở phù hợp. Ví dụ: Trong chủ đề “Trường mầm non”, đề tài “Làm búp bê” có thể sưu tầm những quả bóng làm đầu, chai nước suối làm thân người, ống hút làm tay chân, kim sa làm mắt miêng và một số loại vải vụn để làm đồ mặc cho búp bê.

Khi có đầy đủ nguyên vật liệu mở, GV phải gợi mở được ý tưởng tạo hình cho trẻ, giúp trẻ HĐ sáng tạo theo trí tưởng tượng của mình bằng cách trưng bày và trò chuyện cùng trẻ bằng vật thật, mô hình, các mẫu sản phẩm được sưu tầm hoặc tự sáng tạo đảm bảo tính thẩm mỹ. Ví dụ: Khi dạy trẻ về các đồ dùng trong gia đình, GV cho trẻ xem các hình ảnh, vật thật về các loại đồ dùng như giỏ xách, nón, mắt kính, bếp ga, tủ lạnh ... để trẻ nhận biết các đặc điểm cơ bản của các đồ dùng đó như: Bếp ga có dạng hình gì? Tủ lạnh thì như thế nào? ... Sau đó cho trẻ tìm các nguyên vật liệu có hình dạng gần giống với cấu tạo của vật để trẻ dễ dàng tạo ra sản phẩm theo ý thích như: hộp sữa giống với thân bếp ga, đĩa CD làm phần đế để nổi lên, nắp chai nước suối thì làm nút bật hạ ga,... Trong quá trình trẻ thực hiện, GV thường xuyên gợi ý cho trẻ thực hiện bằng cách đặt những câu hỏi: “Để cho nút ga dính với thân ga thì con phải làm sao?”

Sản phẩm “Trang trí quả trứng” của trẻ lớp Lá 1, trường mầm non Hoa Phượng

2.2.4. Biện pháp 4: Luôn khuyến khích và động viên trẻ

HĐ tạo hình mang tính đặc thù là tạo sản phẩm riêng, vì vậy GV cần luôn khuyến khích động viên trẻ tích cực tham gia trong HĐ để tạo ra những sản phẩm đẹp theo khả năng của mình. Chẳng hạn với đề tài “Cắt dán động vật trong rừng” với những trẻ nhút nhát không muốn tham gia thì GV phải hỏi nguyên nhân để kịp thời hỗ trợ trẻ. Nếu trẻ nói “Con không biết làm” thì cô có thể hướng dẫn trẻ lại bằng lời hoặc thao tác trực quan kèm theo đó là những lời động viên, khen ngợi để trẻ có hứng thú tạo ra sản

phẩm.

Khi nhận xét việc khen chê cũng phải khéo léo, lời lẽ nhận xét sản phẩm của GV phải gây cho trẻ niềm vui sướng với những gì chúng đã tạo nên, phải nhấn mạnh những thành công sáng tạo, những ý tưởng tạo hình thú vị của trẻ. Bên cạnh đó cần chỉ cho trẻ thấy sự gắn nhau giữa sự vật với hình ảnh được miêu tả và giúp cho trẻ thể hiện tình cảm, thái độ trước kết quả HĐ của mình và của bạn. Qua đó trẻ sẽ năng động, tự tin hơn khi tham gia vào HĐ tạo hình [4].

2.2.5. *Biện pháp 5: Phối hợp với phụ huynh của trẻ*

Động viên phụ huynh sưu tầm các nguyên vật liệu mở (lon sữa bò, ống hút, hộp sữa, ly mũ, giấy báo...) và hướng dẫn cho họ cách làm một số đồ chơi từ những nguyên vật liệu đó sẽ tạo điều kiện cho trẻ có thêm cơ hội học tập và sáng tạo tại nhà. Ví dụ: Khi ở nhà, phụ huynh có thể sử dụng những hộp sữa và nắp chai để làm thành ô tô cho trẻ chơi, hộp sữa làm thân xe, nắp chai làm bánh xe. Trong quá trình làm, phụ huynh nên cho trẻ xem, để trẻ thích thú và tò mò, hình thành mong muốn được tham gia cùng tạo ra sản phẩm.

Phụ huynh thích thú, quan tâm đến con hơn khi trẻ mang sản phẩm về nhà. Ví dụ: GV yêu cầu mỗi trẻ mang theo một quả trứng vịt luộc để trang trí sáng tạo thành các một số loài động vật nuôi trong nhà. Sau khi thành phẩm, trẻ sẽ mang sản phẩm về nhà để phụ huynh biết được nội dung học tập và khả năng sáng tạo của con mình.

2.3. *Hiệu quả thực hiện việc dạy trẻ mầm non sử dụng nguyên vật liệu mở trong HĐ tạo hình*

Việc dạy trẻ sử dụng các nguyên vật liệu mở vào HĐ tạo hình sẽ giúp cho nội dung học trở nên sinh động, giúp trẻ tham gia học hứng thú, say mê, nhẹ nhàng và không gò bó. Lợi ích của việc áp dụng các biện pháp trên sẽ mang lại hiệu quả rất lớn trong công tác giáo dục trẻ cụ thể như sau:

- GV áp dụng các biện pháp trên một cách linh hoạt sẽ có thêm nhiều kinh nghiệm trong việc sử dụng các nguyên vật liệu mở vào HĐ tạo hình để dạy trẻ, giúp cô và trẻ cùng sáng tạo, cởi mở trong giao tiếp, làm tăng kỹ năng tổ chức các HĐ tạo hình một cách tự tin, linh hoạt.

- Trẻ thường xuyên tham gia vào HĐ tạo hình với nguyên vật liệu mở giúp trẻ hứng thú, tích cực hơn. Trẻ có thêm kỹ năng lựa chọn nguyên vật liệu tạo hình phù hợp, kỹ thuật làm ra sản phẩm đẹp. Đồng thời trong quá trình HĐ với nguyên vật liệu mở cảm

xúc của trẻ cũng phát triển qua việc giao lưu tình cảm với bạn, đồ vật, cây cỏ rất hồn nhiên, dễ thương. Điều quan trọng nhất là trẻ trở nên mạnh dạn, tự tin thể hiện tài năng sáng tạo với trí tưởng tượng bay bổng của chính mình.

- Trong không gian lớp học sẽ có nhiều sản phẩm trang trí từ HĐ tạo hình thêm phần rực rỡ, gây hứng thú cho trẻ đến lớp học tập. Bên cạnh đó, việc này còn góp phần thực hiện tiêu chí của nhà trường xây dựng “Trường học thân thiện - Học sinh tích cực”.

- Thông qua những sản phẩm do trẻ tạo ra, phụ huynh sẽ nhận thức được tầm quan trọng của việc sử dụng nguyên vật liệu mở trong HĐ tạo hình. Từ đó, họ có những đóng góp tích cực đối với các HĐ của lớp, sưu tầm các nguyên vật liệu mở hỗ trợ cho các HĐ giáo dục của nhà trường.

3. **Kết luận**

Nguyên vật liệu mở là nguồn nguyên liệu đa dạng và phong phú nên được vận dụng tổ chức nhiều HĐ cho trẻ ở trường mầm non, đặc biệt là trong HĐ tạo hình. Vì nó đem lại hiệu quả cao trong việc phát triển tưởng tượng, sáng tạo và hình thành cảm xúc tích cực cho trẻ. Chúng ta phải nhìn nhận rằng “HĐ tạo hình có đầy đủ điều kiện để đảm bảo sự tác động đồng bộ lên mọi mặt phát triển của trẻ về đạo đức, trí tuệ, thẩm mỹ, thể chất và hình thành các phẩm chất, kỹ năng ban đầu của con người như một thành viên trong xã hội biết lao động tích cực” [3]. Vậy nên, việc tổ chức HĐ tạo hình kết hợp với các nguyên vật liệu mở rất nên được áp dụng rộng rãi cho các trẻ mầm non.

Tài liệu tham khảo

[1] Phạm Thị Việt Hà (2008), *Hướng dẫn tạo hình bằng vật liệu thiên nhiên*, NXB Giáo dục.

[2] Quảng Thị Hiền (2019), *Sáng kiến kinh nghiệm “Một số biện pháp sử dụng nguyên vật liệu tự nhiên trong HĐ tạo hình cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi”*, Trường mầm non Đại Tự-Vĩnh Phúc.

[3] Lê Văn Huy, Tài liệu bồi dưỡng GV “*phát triển tính sáng tạo của trẻ mầm non qua HĐ tạo hình*”. Trường Đại học Sư phạm Huế - Viện nghiên cứu giáo dục.

[4] Nguyễn Thị Cẩm Linh (2020), *Sáng kiến kinh nghiệm “Một số biện pháp sử dụng nguyên vật liệu mở vào trong HĐ tạo hình”*, Trường mầm non Chợ Vàm-An Giang.

[5] Bùi Thị Kim Tuyền, Lê Bích Ngọc, Lương Thị Bình, Phan Thị Lan Anh (2008), *Sáng tạo từ vật liệu thiên nhiên*, NXB Giáo dục.